

Johannes

Johannes

Klaas Hoekman

Schrijver: Klaas Hoekman

ISBN: 9789465461885

© Klaas Hoekman

Johannes

Het evangelie volgens Johannes wordt door de meeste moderne wetenschappers gedateerd rond 90 tot 100 n.Chr. Hoewel de traditie de tekst toeschrijft aan de apostel Johannes, de "geliefde leerling", ziet de moderne tekstkritiek hier eerder de neerslag in van een volwassen christelijke gemeenschap aan het eind van de eerste eeuw. Waar de andere drie evangelisten – de synoptici – nog min of meer dezelfde route volgen, verlaat Johannes de stoffige wegen van de aardse chronologie en stapt hij een kathedraal van kristal binnen. Dit is geen biografie en geen geschiedschrijving; dit is een theologisch manifest van de hoogste orde.

Johannes beschrijft Jezus niet als de leraar van de korte gelijkenissen, maar als het kosmische Woord dat vanaf het allereerste begin bij God was. Waar Lukas probeerde Jezus in de Romeinse historie te plaatsen, plaatst Johannes Jezus in de eeuwigheid. Alles in dit boek is symbolisch, gelaagd en mysterieus. De auteur hanteert een bedrieglijk eenvoudige taal – opgebouwd rondom oer-symbolen als licht, duister, water, brood en leven – maar de betekenis daarachter is peilloos diep. In plaats van de Bergrede of duivelsuitdrijvingen, geeft Johannes ons lange, bijna hypnotiserende gesprekken waarin Jezus spreekt over Zijn metafysische eenheid met de Vader.

Wetenschappelijk gezien is de breuk met de andere evangeliën spectaculair. Johannes lijkt de bronnen van Markus of de uitsprakenverzameling 'Q' nauwelijks te gebruiken. Hij put uit een eigen, onafhankelijke traditie die niet geïnteresseerd is in ethische lessen over hoe men moet leven, maar in de vraag wie Jezus werkelijk is. De Jezus van Johannes is geen lijdende profeet, maar een soevereine God op aarde. Hij wordt niet overmeesterd; Hij geeft Zichzelf over. Aan het kruis spreekt Hij niet over verlatenheid, maar zegt Hij triomfantelijk: "Het is volbracht." De auteur stileert zijn materiaal tot zeven 'tekenen' en de beroemde "Ik ben"-uitspraken, die stuk voor stuk bedoeld zijn om de lezer tot een mystieke eenheid met de goddelijke werkelijkheid te brengen.

Johannes is ook de meester van de ironie en het misverstand. Hij laat mensen vaak op twee niveaus praten: de gesprekspartner van Jezus begrijpt de boodschap plat-letterlijk, terwijl de lezer wordt uitgenodigd om de geestelijke diepte te peilen. Tegelijkertijd weerspiegelt de tekst een bitter trauma; de scherpe taal tegen "de Joden" getuigt van de pijnlijke verbanning van de vroege christenen uit de synagogen in de tijd van de auteur. Johannes is daarmee een evangelie van uitersten: exclusief in zijn conflict met de omgeving, maar universeel in zijn kosmische pretenties. Het nodigt ons uit om de drempel over te stappen naar een wereld waar de tijd ophoudt en het Licht verschijnt.

Christologie

Voordat we dieper in de tekst van Johannes duiken, is het essentieel om stil te staan bij één centraal begrip: **christologie**. Hoewel het klinkt als een zware academische term, raakt het aan de absolute kern van elk evangelie.

Eenvoudig gezegd is christologie de **leer over de persoon van Jezus**. Het is de tak van de theologie die zich bezighoudt met de vraag: *Wie is Jezus nu werkelijk?* Wanneer een auteur zijn bronnen ordent en de woorden van Jezus opschrijft, doet hij dat altijd vanuit een bepaalde christologische visie. Hij probeert niet alleen te vertellen wat Jezus *deed*, maar vooral wie Hij *was* in relatie tot God en de mensheid.

In de Bijbelwetenschap kijken we met een analytische blik naar deze visies. We onderzoeken welke titels een auteur aan Jezus geeft (zoals 'Zoon van God', 'Mensenzoon' of 'Messias') en hoe de verhouding tussen zijn menselijkheid en zijn goddelijkheid wordt geschetst. Christologie is dus de bril die de schrijver ons opzet: het bepaalt hoe wij de hoofdpersoon waarnemen en welke betekenis we aan zijn leven en dood toekennen. In dit boek over Johannes zullen we ontdekken dat de christologische bril die deze auteur ons aanreikt, van een geheel eigen en ongekende slijpsel is.

Eschatologie

Naast christologie is er een tweede term die onmisbaar is om de denkwereld van de evangelisten te begrijpen: **eschatologie**. Dit woord is afgeleid van het Griekse *eschatos*, wat 'laatste' of 'uiterste' betekent. In de breedste zin is het de leer over de 'laatste dingen' — de vragen die gaan over de bestemming van de mens, het einde van de wereld en de uiteindelijke rechtspraak van God.

Eschatologie gaat over de grote ontknoping van het menselijke verhaal. Wanneer we een Bijbeltekst eschatologisch lezen, kijken we naar hoe de auteur de overgang beschrijft van de huidige, gebroken wereld naar de nieuwe werkelijkheid van God. Hierbij spelen begrippen als de wederkomst, de opstanding uit de dood en het eindoordeel een hoofdrol. Het is de visie van een schrijver op de 'deadline' van de geschiedenis: wat blijft er over als de balans wordt opgemaakt?

In de wetenschappelijke studie van het Nieuwe Testament letten we vooral op de *timing* van deze gebeurtenissen. Sommige auteurs kijken met een verrekijker naar een spectaculaire toekomst, terwijl anderen, zoals we bij Johannes zullen zien, de lens scherpstellen op het heden. Eschatologie is dus niet alleen een kaart van de toekomst, maar ook een kompas voor het nu; het bepaalt hoe urgent de boodschap is en hoe de lezer zich vandaag moet verhouden tot de eeuwigheid die voor de deur staat.

Johannes 1

In hoofdstuk 1 gooit Johannes de deur niet open met een stal in Bethlehem of een stamboom van koningen, maar met een blikseminslag uit de eeuwigheid. Hij neemt ons mee naar de tijd vóór de tijd. Dit hoofdstuk functioneert als een ouverture voor een opera: alle grote thema's — licht, duister, getuigenis, leven en afwijzing — worden hier in een magistraal tempo geïntroduceerd.

Het Woord dat vlees werd

In het prille begin was het Woord. Het Woord was bij God, en het Woord was God. Alles wat bestaat is door dit Woord ontstaan; zonder het Woord was er helemaal niets. In het Woord was leven, en dat leven was het licht voor de mensen. Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet kunnen doven.

Er kwam een man die door God was gestuurd: Johannes de Doper. Hij was niet zelf het licht, maar hij kwam om over het licht te vertellen, zodat iedereen zou geloven. Want het echte Licht, dat iedere mens verlicht, kwam naar de wereld. Hij was in de wereld die door Hemzelf gemaakt was, maar de wereld herkende Hem niet. Hij kwam naar Zijn eigen huis, maar Zijn eigen mensen lieten Hem niet binnen. Maar tegen iedereen die Hem wél accepteerde, zei Hij: "Jullie zijn nu kinderen van God."

En het Woord is een mens van vlees en bloed geworden. Hij heeft midden tussen ons gewoond, en wij hebben Zijn schitterende majesteit gezien — de majesteit van de enige Zoon van de Vader, vol van genade en waarheid.